

**ΠΡΟΤΥΠΟ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ**

Αθανάσιος Ι. Καλαμάτας
Θεολόγος Καθηγητής
ΔΕΑ Εκκλησιαστικής Ιστορίας ΑΠΘ
Δρ. Θεολογίας ΑΠΘ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΑΝΤΡΕΪ ΤΑΡΚΟΦΣΚΙ

**Ο σκηνοθέτης της χριστιανικής μεταφυσικής
Με αφορμή την ταινία του «Η Θυσία»**

ΓΡΑΦΟΥΝ

οι μαθήτριες:

ΜΑΡΙΤΙΝΑ ΡΟΥΣΕΛΛΗ, Β3

ΤΑΤΙΑΝΑ ΣΒΩΡΟΥ, Β3

και ο μαθητής:

ΜΙΧΑΛΗΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ, Β1

Στην τελευταία ταινία του Αντρέι Ταρκόφσκι *Η Θυσία* μπορεί κανείς να εντοπίσει πολλά μηνύματα που αφορούν στη σχέση του ανθρώπου με τους συνανθρώπους του, τη φύση και το Θεό. Σχεδόν κάθε στιγμιότυπο της ταινίας θα μπορούσε εύκολα να αποτελέσει ένα πίνακα ζωγραφικής, με τον άνθρωπο στο κέντρο και ολόγυρα του το περιβάλλον που αποπνέει ελπίδα, δύναμη και ζωή.

Από την αρχή κιόλας της ταινίας ο ήρωας Αλεξάντερ φαίνεται να έχει απομακρυνθεί από τη φύση, έχοντας αναπτύξει πνεύμα υλικού ευδαιμονισμού. Ζει, ίσως, μια τέλεια ζωή. Μένει σε ένα πανέμορφο σπίτι με την οικογένεια του, είναι πλούσιος και έχει ιδιαίτερα γενναιόδωρους φίλους. Μια στιγμή, όμως, είναι αρκετή για να τα αλλάξει όλα.

Ένα ξερό δέντρο, μια ανερχόμενη πυρηνική καταστροφή και η αέναη φοβία ενός πατέρα που μάχεται με την πραγματικότητα, τον εαυτό του, τις ελπίδες και τους μόχθους του, παραμερίζοντας τις άμεμπτες προσδοκίες του, αποφασίζει να θυσιαστεί ώστε να επιτελέσει το καθήκον του και να σώσει την οικογένειά του και την ανθρωπότητα.

Τα σημάδια που ο άνθρωπος έχει αφήσει στη φύση είναι έκδηλα πάνω της. Χαρακτηριστική είναι η σκηνή όπου ο Αλεξάντερ περιγράφει στην Μαρία, μια υπηρέτρια, την προσπάθεια που κατέβαλε για να περιποιηθεί τον κήπο της μητέρας του. Δούλευε επί μέρες στον άγριο κήπο θέλοντας να τον κάνει όμορφο για να χαρεί η μητέρα του. Σαν δοκίμασε όμως να θαυμάσει το τελικό αποτέλεσμα από το παράθυρο του σπιτιού, έμεινε απογοητευμένος απ' αυτό

που αντίκρισε. Φαινόταν καθαρά η ανθρώπινη επέμβαση και τα σημάδια της βίας στο άλλοτε φυσικά όμορφο τοπίο.

Ο άνθρωπος πολεμά τη φύση με σκοπό να την υποτάξει στις ανάγκες και τις επιθυμίες του. Ξεχνά ότι οι δυνάμεις της είναι ισχυρότερες από τις δικές του και ότι αυτή κάποια στιγμή θα αντιδράσει.

Δεν λείπουν, όμως, από την ταινία και τα μηνύματα που αφορούν στις σχέσεις μεταξύ των ίδιων των ανθρώπων. Σ' όλη τη διάρκεια της ταινίας, μετά την ανακοίνωση για ενδεχόμενη πυρηνική καταστροφή, ο Αλεξάντερ είναι μόνος. Κινείται σ' ένα χώρο ανάμεσα στην πραγματικότητα και τη φαντασία, με την οικογένειά του να μην μπορεί να τον καταλάβει και να είναι απομακρυσμένη απ' αυτόν. Ενώ προηγουμένως ο Αλεξάντερ φαινόταν να ζει μια άνετη ζωή, είναι πια ξεκάθαρο ότι οι σχέσεις του με τα γύρω του πρόσωπα ήταν απλά επιφανειακές. Έτσι, με τους ανθρώπους να τον έχουν απογοητεύσει, στρέφεται στο μόνο που μπορεί να τον ακούσει στη δύσκολη αυτή στιγμή. Αν και έχει δηλώσει ότι ήταν σχετικά άθεος καταλήγει να συνομιλεί με το Θεό· αλλά να είναι πρόθυμος και να του προσφέρει τα πάντα, προκειμένου να αποτρέψει την επερχόμενη καταστροφή.

Αν οι σχέσεις ανάμεσα στον άνθρωπο και στη φύση, στον άνθρωπο με την οικογένειά του, στον άνθρωπο με τον Θεό και στον άνθρωπο με τον ίδιο του τον εαυτό, δεν ήταν αμφίδρομες, τότε κανένας από εμάς εξαρτάται αν θα είναι αντιμέτωπος και σε διαρκή μάχη μαζί τους. Η φύση, η οικογένεια, ο Θεός και ο ίδιος μας ο εαυτός, οτιδήποτε εμείς οι ίδιοι στρέψαμε εναντίον μας, τώρα αποδοκιμάζουν καθημερινά την ύπαρξή μας. Έτσι καλείται ο Αλεξάντερ να αντιμετωπίσει αυτήν τη δοκιμασία.

Αυτό που ορίζει και αναιρεί κάθε ταλάντωση στις σχέσεις μεταξύ του ανθρώπου με τη φύση, τους συνανθρώπους του και με το Θεό, είναι η έλλειψη αρμονίας. Ο άνθρωπος από τη στιγμή που μπήκε στον πειρασμό της αμαρτίας, έγινε έρμαιο του πάθους και του εγωισμού του και άρχισε να μάχεται με αυτά που τον ευνοούν και του παρέχονται. Στέρησε από τη ζωή του την αρμονία. Ο ίδιος δυσκόλευσε το βίο του, εξοβελίζοντας και καταστρέφοντας με την ακραία συμπεριφορά του τις πολλαπλές ομορφιές της. Θέτοντας ως προτεραιότητα το προσωπικό του συμφέρον, καθιστώντας το ως αυτοσκοπό βιοπορισμού, απώλεσε την ανθρωπιά και την αρμονία του.

Η φύση έφτασε στο σημείο να κινδυνεύει από τον άνθρωπο, ο οποίος με την αρωγή της τεχνολογίας που κατάφερε να αναπτύξει, δε διστάζει να ξεκινήσει ένα πυρηνικό πόλεμο, στην προσπάθειά του να αποκτήσει δύναμη και έλεγχο. Ο άνθρωπος όταν στο περιβάλλον, το οποίο ο ίδιος υποκίνησε εναντίον του, έρθει αντιμέτωπος με την απειλή, έχει δύο επιλογές. Η πρώτη, είναι η σωτηρία του εαυτού του, ενώ η δεύτερη, η σωτηρία της ίδιας της φύσης αλλά και των συνανθρώπων του. Παρ' όλα αυτά, καμία από τις δύο δεν προϋποθέτει την προσωπική νίκη και ευημερία.

Η σωτηρία του εαυτού μας, παραμερίζοντας τη σημασία της ζωής των άλλων, μας οδηγεί στη μοναξιά και στην περιθωριοποίηση. Αντίθετα, η θυσία του εαυτού μας για τη σωτηρία, οδηγεί στη λύτρωση και στη συνέχεια της ζωής, στην επαναφορά της αρμονίας.

Ο Ταρκόφσκι με τη *Θυσία*, αποκαλύπτει πόσο επιφανειακές είναι τελικά οι σχέσεις των ανθρώπων και πόσο οι ίδιοι έχουν απομακρυνθεί από τη φύση και το Θεό. Η ταινία τελειώνει με ένα μη ξεκάθαρο τρόπο, με τον εγγονό του Αλεξάντερ να ποτίζει ένα δέντρο. Ίσως, αυτό, να δηλώνει την ελπίδα για το μέλλον: τα οφέλη από την αρμονική συνύπαρξη του ανθρώπου με τη φύση. Τα χρώματα που στην αρχή της ταινίας είχαν ξεθωριάσει, όταν κάθε ελπίδα φαινόταν να είχε σβήσει, απέκτησαν τελικά και πάλι το αρχικό τους μεγαλείο. Στο κέντρο όλων βρίσκεται ο άνθρωπος. Τα όσα θα ακολουθήσουν βρίσκονται στα δικά του χέρια.